

DANMARKS TEKNISKE UNIVERSITET

Bachelor Projekt

FUNKTIONEL MODELLERING AF MATEMATISKE SYSTEMER I F#

Jonas Dahl Larsen (s205829)

30. marts 2024

Indhold

1 Introduktion

I 2023 valgte Danmarks Tekniske Universitet at anvende Python som et hjælpeværktøj i deres grundlæggende matematikkursus "01001 Matematik 1a (Polyteknisk grundlag)". Python er et af de mest anvendte programmeringssprog ¹, kun overgået af to sprog, der primært bruges sammen til at udvikle hjemmesider. Derfor har Python, med en række matematiske programudvidelser som SymPy ², været et oplagt valg som programmeringssprog til det grundlæggende matematikkursus tilbudt af DTU.

Projektet vil undersøge, hvordan et funktionsprogrammeringssprog, kan gavne de studerendes forståelse af de grundlæggende matematiske koncepter. Formålet er at guide læseren gennem opbygningen af en række funktionsprogrammer baseret på grundlæggende matematik ³ og dermed illustrere anvendelser. Projektet beskriver en generel struktur til opbygning og anvendelse af et funktions programmeringsprogram. Der tages udgangspunkt i F# ⁴, men beskrivelserne af programmerne vil også kunne anvendes i lignende funktionsprogrammeringssprog.

Rapporten begynder med at forklare nogle Fundamentale koncepter inden for funktionsprogrammering samt metoder til validering af programmerne.

2 Fundamentale koncepter

2.1 Introduktion til Funktions Programmering

Det er forventet af læseren har kendskab til programmering, der gives derfor kun en kort beskrivelse af syntaks og notationen, så læser ikke bekendt med F# kan forstå de eksempler der løbende vil forekomme i rapporten.

$$f(n) = \begin{cases} 1 & n = 0 \\ n \cdot f(n-1) & n > 0 \\ \text{undefined} & n < 0 \end{cases} \quad (1)$$

Vi begynder derfor med at betragte funktionen for fakultet (??), et eksempel på en implementering i F# er givet i Listing ?? som kan sammelignes med Python kode i Listing ??, da Python og pseudokode er næsten det samme.

```
1 // Fakultet i F#
2 let rec factorial n =
3     match n with
4     | 0          -> 1
5     | x when x > 0 -> x * factorial (x - 1)
6     | _         -> failwith "Negative argument"
```

Listing 1: Eksempel på Fakultet i F#

¹statista

²<https://www.sympy.org/en/index.html>

³<https://mat1a.compute.dtu.dk/intro.html>

⁴<https://fsharp.org/>

```

1 // Fakultet i Python
2 def factorial(n):
3     if n == 0:
4         return 1
5     elif n > 0:
6         return n * factorial(n - 1)
7     else:
8         raise ValueError("Negative argument")
    
```

Listing 2: Eksempel på Fakultet i Python

I F# anvendes `let` til at definere en ny variabel eller, i dette tilfælde, en funktion kaldet `factorial`. Næste nøgleord er `rec`, hvilket indikerer, at funktionen er rekursiv. Funktionen tager et input-argument n , og i linje 3 starter et match-udtryk. Her er n vores udtryk, og efter `with` begynder en række mønstre, som udtrykket forsøger at genkende på, separeret med `|`. Resultatet for funktionen vil blive koden som er eksekveret efter `'>'`.

2.1.1 Typer

Typer er tildelt ved kompilering, i modsætning til python som kører det under kørsel. Alle udtryk/funktioner inkluderet har en type i F#, typen for Listing `factorial??` er $int \rightarrow int$. Det er derfor ikke muligt at kalde funktionen med et argument der ikke er af typen int . Typen for funktionen skrives som $Factorial : int \rightarrow int$. Vi kan dermed formulere følgende omkring typer⁵:

$$\begin{aligned}
 f &: T_1 \rightarrow T_2 \\
 fe : T_2 &\iff e : T_1
 \end{aligned}$$

Er en funktion kaldt med et argument der ikke passer til funktionens type, gives en fejlmeddelelse. Derudover kan en type også være bestående af en tuple af typer.

$$\begin{aligned}
 f &: T_1 * T_2 * \dots * T_n \rightarrow T_{n+1} \\
 f(e_1, e_2, \dots, e_n) : T_{n+1} &\iff e_1 : T_1 \wedge e_2 : T_2 \wedge \dots \wedge e_n : T_n
 \end{aligned}$$

En tuple som kun består af to typer, kaldes et par.

I F# er det ikke nødvendigt at anvende parenteser som i andre programmeringssprog. De vil derfor kun anvendes hvor det er nødvendige, gennem rapporten. Når man laver en tuple er det nødvendigt. Givet en funktion $g : T_1 \rightarrow T_2 \rightarrow T_3$ betyder den tager et udtryk af typen T_1 som giver en funktion af typen $T_2 \rightarrow T_3$ hvor evalueringen af funktionen giver T_3 .

2.2 Signatur filer og implementerings filer

En standard F# fil er lavet med `.fs` extension, denne fil indeholder alt den kode som er nødt til for at kunne køre programmet. En implementerings fil kan have en signatur fil med `.fsi` extension, denne fil indeholder en beskrivelse af de typer og funktioner i implementerings filen som er tilgængelige for andre filer. En signatur fil kan derfor bruges som et blueprint for andre der ønsker at anvende eller replicere implementerings filen. I andre programmerings sprog vil man anse funktionerne i signatur filen som værende "public" og de funktioner der ikke er i signatur filen, men er i implementerings filen som værende "private".

⁵s14 FPU F#

2.3 Overloading operatorer

I F# er det muligt at overskrive standard operatorer, så man kan anvende dem på egne typer. Det vil igennem rapporten blive anvendt til at definere matematiske operationer på de typer som vi kommer til at bygge.

2.4 Property Based Testing

Property Based Test (PBT) er en teknik til at teste korrekthed af egenskaber som man ved altid skal være opfyldt. En PBT test generer en række tilfældige input til en funktion og tester om en egenskab er opfyldt. Hvis en egenskab ikke er opfyldt, vil PBT give et eksempel på en fejl. De matematiske studerende på DTU, begynder med at lære om logik. I den forbindelse lærer man at en udsagnslogisk formel er gyldig (tautologi) hvis den altid er sand. Der eksistere mange teknikker til at vise at en udsagnslogisk formel er gyldig, i DTU's matematiske kursus lærer man at anvende sandhedstabellen. De viser hvordan $??$ er gyldig.

$$P \wedge (Q \wedge R) \iff (P \wedge Q) \wedge R \quad (2)$$

Vi vil også kunne anvende PBT til at undersøge om $??$ er gyldig, ved at udtrykke egenskaben som en funktion af P, Q og R se Listing 3 $??$.

```

1 #r "nuget: FsCheck"
2 open FsCheck
3
4 // proposition formula: bool -> bool -> bool -> bool
5 let propositional_formula P Q R =
6     (P && ( Q && R )) = ((P && Q) && R)

```

Listing 3: PBT af $??$, for at undgå shortcircuiting har begge sider af lighedstegnet omgivet af parenteser.

```

> let _ = Check.Quick propositional_formula;;
Ok, passed 100 tests.

```

Listing 4: Output ved PBT af $??$

Check.Quick er en del af "FsCheck" biblioteket, den tager en funktion som argument, og generere en række tilfældige input til funktionen på baggrund af funktionens type. Hvis funktionen returnere "true" for alle input, vil testen lykkedes. Hvis funktionen returnere "false" for et input, vil testen fejle og give et eksempel på et input der fejlede. I Listing $??$ er der anvendt "Check.Quick" til at teste om $??$ er gyldig. Funktionen "Check.Quick" returnere "Ok, passed 100 tests." hvilket indikerer at $??$ er gyldig. Det vigtigt her at forstå dette ikke er det samme som at bevise at den er gyldig, da ikke alle muligheder er blevet testet. I dette tilfælde kan vi regne sandsynligheden for hvor vidt alle kombinationer er testet. $P, Q, R \in \{True, False\}$, derfor er der $2^3 = 8$ mulige kombinationer for input til funktionen. Hvis vi antager at alle kombinationer er lige sandsynlige, er sandsynligheden for at alle kombinationer er blevet testet $1 - (\frac{7}{8})^{100} = 0.999998$. Derfor er det meget sandsynligt at $??$ er gyldig.

Det vil generelt ikke være muligt at regne denne sandsynlighed, da vi senere vil anvende PBT til at teste funktioner der tager argumenter som ikke har et endeligt antal kombinationer. Dog vil

det stadig give en god indikation hvorvidt en egenskab er overholdt. I nogle tilfælde vil det være en fordel at opskrive en PBT før implementeringen af en funktion som man ved skal overholde en egenskab, på den måde anvende Test Driven Development (TDD) ⁶ til at teste om ens egenskab forbliver overholdt, under implementering.

3 Symbolske lignings udtryk

Det ønskes at kunne repræsentere simple ligninger som en type i F#. Vil derfor gennemgå en del teori og funktion som er nødvendige for at kunne dette. Det vil give os et grundlæggende fundament for at kunne udføre matematiske evalueringer som differentiering i F#. Som de fleste andre programmer har F# kun float og int som kan repræsentere tal. Derfor vil vi begynde med at definere et mondul som indeholder en type for tal. Tanke gangen her at gennemgå en opbygning af en måde at kunne repræsentere ligninger samt simplificere dem. Vi begrænset os selv til at kun have matematiske operationer som addition, subtraktion, negation, multiplikation og division.

3.1 Tal mængder

Vi begynder med opbygningen af et mondul som kan repræsentere tal mængder. Typen for tal, består af tre konstruktører, for henholdsvis heltal, rationale tal og komplekse tal. Dog er mondulet lavet med henblik på at kunne udvides med flere typer af tal. Måden resten af programmet er lavet på, gør de eneste krav til tal er at der er definerede matematiske operationer i form af addition, subtraktion, negation, multiplikation og division. Samt at tallet inden for addition og multiplikation er associative. Dette gælder blandt andet ikke for en vektor, derfor vil vi senere betragte at udvide programmet med en type for vektorer. En udvidelse kunne være for reelle tal, som kan håndtere "floating point errors"⁷, men for ikke at komplicere programmet vil vi i denne opgave ikke betragte floats.

3.1.1 Rationelle tal Mondul

Repræsentationen af rationale tal kan laves ved hjælp af danne et par af integers, hvor den ene integer er tælleren og den anden er nævneren.

```
1 [language={FSharp},
2   label={type_rationel},
3   caption={Typen for rationelle tal}]
4 type rational = R of int * int
```

Nedestående er der givet en signatur fil for rational mondulet ?? i Implementerings filen overloades de matematiske operatorer, ved hjælp af de klassiske regneregler for brøker⁸.

```
1 module rational
2
3 [<Sealed>]
```

⁶https://en.wikipedia.org/wiki/Test-driven_development

⁷https://en.wikipedia.org/wiki/Floating-point_error_mitigation

⁸https://en.wikipedia.org/wiki/Rational_number

```

4  type rational =
5      static member ( ~- ) : rational -> rational
6      static member ( + ) : rational * rational -> rational
7      static member ( + ) : int * rational -> rational
8      static member ( - ) : rational * rational -> rational
9      static member ( - ) : int * rational -> rational
10     static member ( * ) : int * rational -> rational
11     static member ( * ) : rational * int -> rational
12     static member ( * ) : rational * rational -> rational
13     static member ( / ) : rational * rational -> rational
14     static member ( / ) : int * rational -> rational
15     static member ( / ) : rational * int -> rational
16     static member ( / ) : int * int -> rational
17
18 val make          : int * int -> rational
19 val equal         : rational * rational -> bool
20 val posetive      : rational -> bool
21 val toString     : rational -> string
22 val isZero       : rational -> bool
23 val isOne        : rational -> bool
24 val isInt        : rational -> bool
25 val makeRatInt   : rational -> int
26 val greaterThan  : rational * rational -> bool
27 val isNegative   : rational -> bool
28 val absRational  : rational -> rational
    
```

Listing 5: Signatur filen for rational mondulet

For at kunne sammenligne, men også for nemmere at undgå for store brøker, vil alle rationelle tal blive reduceret til deres simpleste form. Dette kan gøres ved at finde den største fælles divisor (GCD) ⁹. Der udover er det vigtigt at være opmærksom på man ikke foretager nul division. Derfor vil implementerings filen kaste en "System.DivideByZeroException" hvis nævneren er eller bliver nul. Signatur filen indeholder en række funktioner som bliver anvendt af andre filer.

3.1.2 Komplekse tal Mondul

3.1.3 Tal Mondulet

Vi har nu beskrevet en måde at kunne repræsentere bruger definere tal på ved brug af typer i F#. Det vil derfor være oplagt at have en type som indeholder alle de typer tal vi ønsker at kunne anvende i de matematiske udtryk vi er ved at opbygge. Fordelen ved at samle dem til en type er at vi kan lave en række funktioner blandt andet matematiske operationer som kan anvendes på alle type tal. Vi begynder med at definere en type for tal ??, som indeholder konstruktører for de tal typer vi har definerede samt en for heltal.

```

1  type Number = | Int of int | Rational of rational
    
```

Listing 6: Typen for Number

⁹https://en.wikipedia.org/wiki/Greatest_common_divisor

Betragtes signatur filen for Number mondulet ??, ses det at der igen er defineret overloading af de anvendte matematiske operationer. Derudover er der defineret en række funktioner som kan anvendes på Number typen.

```

1 module Number
2 // open rationalAndComplex
3 open rational
4 open complex
5
6 type Number =
7     | Int of int
8     | Rational of rational
9     | Complex of complex
10 with
11     static member ( + ) : Number * Number -> Number
12     static member ( - ) : Number * Number -> Number
13     static member ( * ) : Number * Number -> Number
14     static member ( / ) : Number * Number -> Number
15     static member ( ~- ) : Number -> Number
16
17
18
19
20 val zero          : Number
21 val one           : Number
22 val two           : Number
23 val isZero        : Number -> bool
24 val isOne         : Number -> bool
25 val isNegative    : Number -> bool
26 val absNumber     : Number -> Number
27 val greaterThan   : Number -> Number -> bool
28 val tryReduce     : Number -> Number
29 val toString      : Number -> string
30 val conjugate     : Number -> Number
31 val inv           : Number -> Number
    
```

Listing 7: Signatur filen for Number mondulet

Ved implementeringen af de matematiske operationer, hvis der eksistere en konstruktør i Number, der repræsenterer en tal mængde hvor alle andre konstruktører er delmængder af denne mængde. Er det muligt at definere en enkelt funktion som kan udføre alle binære operationer. Som et eksempel er funktionen ?? givet, som tager to tal og en funktion i form af den ønskede binære operation som parameter. Funktionen vil derefter matche på de to tal og anvende den operation på de to tal.

```

1 // makeRational: Number -> rational
2 let makeRational a =
3     match a with
4     | Int x      -> make(x, 1)
5     | Rational x -> x
6
    
```



```

7 // operation: Number -> Number -> (rational -> rational -> rational...
  ) -> Number
8 let operation a b f =
9   f (makeRational a) (makeRational b) |> Rational

```

Listing 8: Number.operation funktionen

Det vil her til være oplagt på alle de matematiske operationer at anvende en funktionen til at forsøge at konvertere tal typen til den simpleste talmængde, som i vores tilfælde er heltal. Dette er gjort ved at anvende funktionen `tryMakeInt` på alle de matematiske operations overladnings ??.

```

1 // tryMakeInt: Number -> Number
2 let tryMakeInt r =
3   match r with
4   | Rational a when isInt a -> Int (makeRatInt a)
5   | _ -> r
6
7 type Number with
8   static member (+) (a, b) = operation a b (+) |> tryMakeInt
9   static member (-) (a, b) = operation a b (-) |> tryMakeInt
10  static member (*) (a, b) = operation a b (*) |> tryMakeInt
11  static member (/) (a, b) = operation a b (/) |> tryMakeInt
12  static member (~-) (a) = neg a |> tryMakeInt

```

Listing 9: Overladnings funktionerne for Number

Dermed har vi et mondul som kan repræsentere tal, samt udføre matematiske operationer på dem. Vi vil nu begynde at betragte hvordan vi kan anvende den i et lignings udtryk.

3.2 Matematiske ligninger

3.2.1 Polsk notation

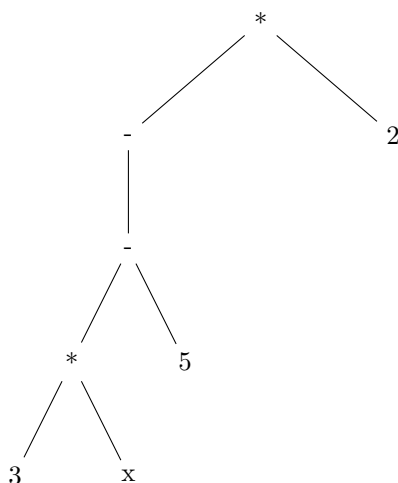
Matematiske ligningsudtryk som vi normalt kender dem er skrevet med infix notation. I infix notation skrives en binær operator mellem to operandere, kende tegnet for sproget er at det indeholder parenteser samt præcedens regler. Dette gør det generelt kompliceret at evaluere og håndtere matematiske udtryk i et programmeringssprog. Derfor er det mere oplagt at kunne anvende polsk notation (prefix) istedet, hvor operatoren skrives før operandere eller omvendt polsk notation (postfix). Da de hverken indeholder parenteser eller præcedens regler ¹⁰.

Infix Notation: $(A + B) \cdot C$
 Prefix Notation: $\cdot + ABC$
 Postfix Notation: $AB + C \cdot$

¹⁰https://en.wikipedia.org/wiki/Polish_notation

3.2.2 Ligninger som træer

Et matematisk udtryk kan repræsenteres som et binært træ, hvor bladene er operander i det anvendte matematiske rum og alle andre noder er operationer. Som eksempel kan udtrykket $-(3 \cdot x - 5) \cdot 2$ repræsenteres som følgende træ Figur ??.

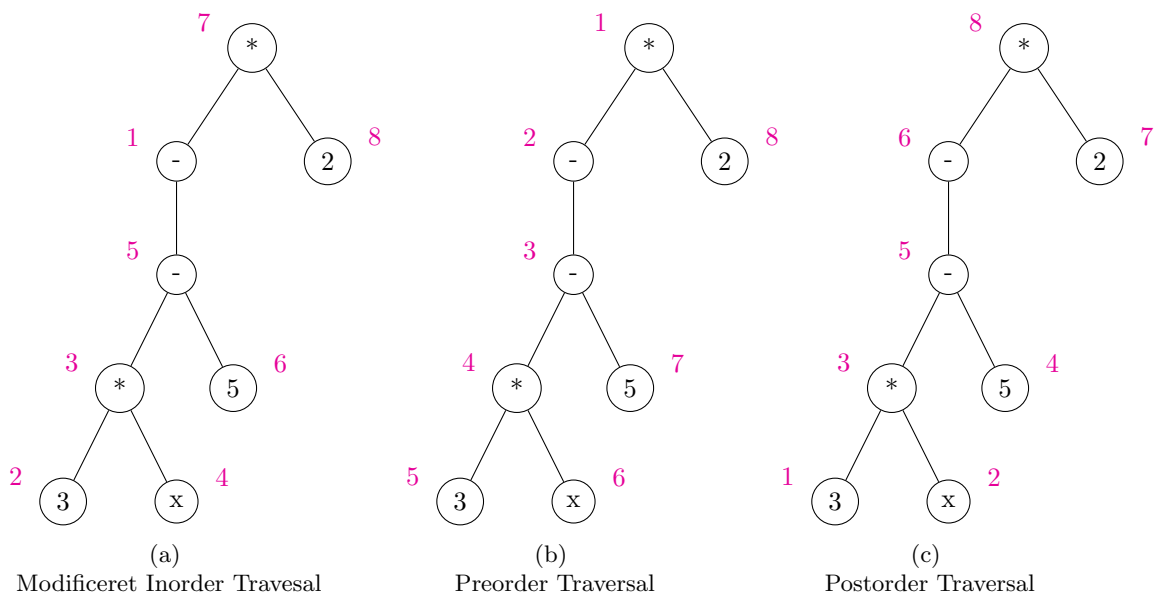

Figur 1: Et binært træ der repræsenterer udtrykket $-(3 \cdot x - 5) \cdot 2$

Det skal bemærkes der er forskel på den unære og binære operator '-' i træet, den unære betyder negation og den binære er subtraktion. Givet et binært træ for en matematisk ligning, vil det være muligt omdanne dem til infix, prefix eller postfix notation. Dette kan gøres ved at anvende modificeret Inorder, Preorder eller Postorder Traversal ¹¹, algorithmerne er illustreret i Figur ??.

---

¹¹<https://www.geeksforgeeks.org/tree-traversals-inorder-preorder-and-postorder/>

Modifieret Inorder Traversal: $-(3 \cdot x - 5) \cdot 2$

Preorder Traversal: $\cdot - - \cdot 3 x 5 2$

Postorder Traversal: $3 x \cdot 5 - - 2 \cdot$

Figur 2: Træet fra Figur ?? med forskellige travesal metoder

Vi vil i ?? betragte hvordan vi kan implementere et mondul som kan repræsentere ligningsudtryk ved brug af prefix notation. Postorder Traversal blive anvendt til at kunne rekursivt simplificere og evaluere ligningsudtryk.

Grundet præcedens regler i infix notation, er det nødvendigt at modificere Inorder Traversal, da unære noder altid skal håndteres før dens børn. Desuden vil det også være nødvendigt at implementere regler for at håndtere parenteser, hvis der ønskes en symbolsk ligning. Den modificeret Inorder Traversal anvendes til at kunne visualisere ligningsudtryk i infix notation.

3.2.3 Ligningsudtryk mondulet

Efter at have udviklet et modul til repræsentation af talmængder, er det nu muligt at videreudvikle et modul til at repræsentere ligningsudtryk. Vi starter med at definere en polymorfisk type for et ligningsudtryk, som vist i Listing ???. Denne type inkluderer flere konstruktører, der hver især repræsenterer de matematiske operationer, vi ønsker at anvende. Desuden indfører vi konstruktøren N til at repræsentere en matematisk struktur; i dette tilfælde anvender vi vores talmængder (se Listing ??). Det er dog muligt at udvide dette til at omfatte andre matematiske strukturer, hvor det er muligt at definere de samme operationer. Sidst haves en konstruktør X til repræsentation af variable.

```

1 type Expr<'a> =
2     | X of char
3     | N of 'a
4     | Neg of Expr<'a>
5     | Add of Expr<'a> * Expr<'a>
6     | Sub of Expr<'a> * Expr<'a>
7     | Mul of Expr<'a> * Expr<'a>
8     | Div of Expr<'a> * Expr<'a>
    
```

Listing 10: Typen for Expr

Expr<'a> typen er dermed en polymorfisk type, hvor 'a er typen for den matematiske struktur hvor vi kan lave brugerdefinerede matematiske operationer. Et eksemplar på en Expr<Number> er givet i ??.

```

> tree "-(3*x-5)*2";;
val it: Expr<Number> =
    Mul (Neg (Sub (Mul (N (Int 3), X 'x'), N (Int 5))), N (Int 2))
    
```

 Listing 11: $-(3 \cdot x - 5) \cdot 2$ som et udtryks træ. Funktionen tree bliver beskrevet i ??.

Signatur filen indeholder overloadings på de matematiske operationer, så de kan anvendes mellem ligningsudtryk. Samt en funktion eval til at evaluere et ligningsudtryk.

```

1 module Expression
2 open Number
3
4 type Expr<'a> =
5     | X of char
6     | N of 'a
7     | Neg of Expr<'a>
8     | Add of Expr<'a> * Expr<'a>
9     | Sub of Expr<'a> * Expr<'a>
10    | Mul of Expr<'a> * Expr<'a>
11    | Div of Expr<'a> * Expr<'a>
12 with
13     static member ( ~- ) : Expr<Number> -> Expr<Number>
14     static member ( + ) : Expr<Number> * Expr<Number> -> Expr<Number>
15     static member ( - ) : Expr<Number> * Expr<Number> -> Expr<Number>
16     static member ( * ) : Expr<Number> * Expr<Number> -> Expr<Number>
17     static member ( / ) : Expr<Number> * Expr<Number> -> Expr<Number>
18
19 val eval : Expr<Number> -> Map<char, Number> -> Number
    
```

Listing 12: Signatur filen for Expression mondulet

De overloadede matematiske operatører i Expressions, laver overflade evalueringer samt simplifikationer på deres respektive argumenter. Overfælde evaluate vil sige at de individuelle funktioner kun betragter de to øverste niveauer på de lignings udtryk træer de tager som input, mullige implementeringer af addition og multiplikation er givet i Listing ??.

```

1 // add: Expr<Number> -> Expr<Number> -> Expr<Number>
2 let rec add e1 e2:Expr<Number> =
3     match e1, e2 with
4     | N a, N b                                -> N (a + b)
5     | N a, b | b, N a when isZero a          -> b
6     | Mul(a, X b), Mul(c, X d)
7     | Mul(X b, a), Mul(c, X d)
8     | Mul(a, X b), Mul(X d, c)
9     | Mul(X b, a), Mul(X d, c) when b = d -> Mul(add a c, X b)
10    | _, _                                     -> Add(e1, e2)
11
12 // mul: Expr<Number> -> Expr<Number> -> Expr<Number>
13 let mul e1 e2:Expr<Number> =
14     match e1, e2 with
15     | N a, N b                                -> N (a * b)
16     | N a, b | b, N a when isOne a           -> b
17     | N a, _ | _, N a when isZero a          -> N zero
18     | _, _                                     -> Mul(e1, e2)
    
```

Listing 13: Addition og multiplikation af to ligningsudtryk

3.2.4 Generering af Ligningsudtryk

3.3 Evaluering af ligningsudtryk

3.3.1 PBT af evalueringen

3.4 Simplifikation af Ligningsudtryk

3.4.1 PBT af simplifikationen

3.5 differentiering af Ligningsudtryk

4 Vektorer og Matricer

Vi vil nu betragte et modul for vektorer og matricer. Da en Vector også kan betragtes som en matrix, vil vi herfra når der omtales begge kun referere til en matrix. For at kunne håndtere matricer på en systematisk måde begynder vi med at definere en type for major order.

Vi vil nu betragte opbyggelsen af et modul for vektorer og matricer. Eftersom en vektor også kan opfattes som en matrix, vil vi i det følgende, når begge dele omtales, udelukkende referere til matricer. For systematik at kunne håndtere matricer, starter vi med at definere en type for lagringsordning.

```

1 type Order = | R | C
    
```

Listing 14: Typen for order

Order Listing ?? bruges derfor til at beskrive hvor vidt en matrix er row-major eller column-major¹². En vektor som er column-major vil være en transponeret row-major vektor.

¹²https://en.wikipedia.org/wiki/Row-_and_column-major_order

Typen `Order` (se Listing ??), anvendes til at angive, om en matrix er i rækkefølge (row-major) eller kolonnefølge (column-major)¹³. En vektor, der er lagret i kolonnefølge, kan betragtes som den transponeret rækkefølge vektor. Vi kan derfor nu definere en type for matricer, ved hjælp af en type for vektore (Listing ??).

```
1 type Vector = V of list<Number> * Order
2 type Matrix = M of list<Vector> * Order
```

Listing 15: Typen for Matricer

Derudover er det en fordel at kunne kende dimissionen af en matrix. Derfor er der også defineret en type for dimissionen(se Listing ??).

```
1 // Rows x Cols
2 type Dimension = D of int * int
```

Listing 16: Typen for dimissionen

.-

4.1 Matrix operationer

Der vil i denne sektion beskrives en række funktioner som er nødvendige før vi kan betragte nogle rekursive algoritmer som kan anvendes på en matrice. Da modulet indeholder mange hjælpe funktioner, vil der fokuseres på de funktioner med matematisk relevans.

Det muligt at definere en funktion til at finde dimissionen af en matrix (se Listing ??). Funktionen laver et kald til `matrixValidMajor` genere en fejl hvis ikke alle vektorer og matrien har samme lagringsordning. `matrixVectorLength` finder længden af en vektor i matricen.

```
1 // dimMatrix : Matrix -> Dimension
2 let dimMatrix (M(vl, o)) =
3   if vl = [] then D (0, 0)
4   else
5     let _ = matrixValidMajor (M(vl, o))
6     let d1 = List.length vl
7     let d2 = matrixVectorLength (M(vl, o))
8     match o with
9     | R -> D (d1, d2)
10    | C -> D (d2, d1)
```

Listing 17: Funktion til at finde dimissionen af en matrix

Hvis en matrix er gemt som rækkefølge, vil antallet af rækker være længden af en vektor og antallet af kolonner være længden af vektor listen, og omvendt for kolonnefølge.

4.1.1 Matematiske operationer

I denne section bør bemærkes flere Listings ikke anvender fejlhåndtering, dette er udelukket for læsbarhedens skyld. De anvendte funktioner i mondulet har passende dimensions tjek på matricerne se evt. appendiks ??, der sikre at operationerne altid er lovlige.

¹³https://en.wikipedia.org/wiki/Row-_and_column-major_order

4.1.1.1 Skalering af en matrix

Vi begynder med at betragte en funktion til at skalere en matrix (se Listing ??).

```
1 // scalarVector : Number -> Vector -> Vector
2 let scalarVector (n:Number) (V (v1, o)) =
3     V ((List.map (fun x -> x * n) v1), o)
4
5 // scalarMatrix : Matrix -> Number -> Matrix
6 let scalarMatrix (M (v1, o)) n =
7     M ((List.map (fun x -> scalarVector n x) v1), o)
```

Listing 18: Funktion til at skalere en matrix

Det at skalere en matrice er svare til at skalere hvert element i matricen. Derfor ved at have en funktion `scalarVector`, der skalere hvert element i en givet vektor bliver `scalarMatrix` at skalere hver vektor i en givet matrice. `List.map` svare til at lave en list comprehension i Python¹⁴.

```
1 // addVector : Vector -> Vector -> Vector
2 let addVector (V (v1, o1)) (V (v2, _)) =
3     V ((List.map2 (+) v1 v2), o1)
4
5 // addMatrix : Matrix -> Matrix -> Matrix
6 let addMatrix (M(v11, o)) (M(v12, _)) =
7     M (List.map2 addVector v11 v12, o)
8
9 // subVector : Vector -> Vector -> Vector
10 let subVector x y =
11     scalarVector (-one) y |> addVector x
12
13 // sumRows : Matrix -> Matrix
14 let rec sumRows m =
15     if not <| correctOrderCheck m C
16     then sumRows <| correctOrder m C
17     else
18         let zeroVector = vectorOf zero <| matrixVectorLength m
19         let (M(v1, _)) = m
20         matrix [List.fold (addVector) zeroVector v1]
```

Listing 19: Funktion til at addere matricer og subtraktion af vektorer

4.1.1.2 Addition af matricer

Addition af vektorer kommer ned til at fortage additionen elementvis i Listing ??, ved brug af `List` funktionen `map2`. Vi kan bruge `addVector` til at definere, matrix addition og subtraktion af vektorer sidst bruges den også til at summere rækkerne i en matrice (`sumRows`) som vil blive brugt i implementeringen af Gram-Schmidt processen i sektion ??, funktionen bliver yderligere beskrevet i definition ??.

¹⁴https://www.w3schools.com/python/python_lists_comprehension.asp

Definition 1 (Summering af rækker i en matrix).

Lad A være en matrix med m rækker og n søjler, hvor

$$A = \begin{bmatrix} a_{11} & a_{12} & \cdots & a_{1n} \\ a_{21} & a_{22} & \cdots & a_{2n} \\ \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\ a_{m1} & a_{m2} & \cdots & a_{mn} \end{bmatrix}$$

Så gælder om *sumRows* at

$$\text{sumRows}(A) = v = \begin{bmatrix} \sum_{j=1}^n a_{1j} \\ \sum_{j=1}^n a_{2j} \\ \vdots \\ \sum_{j=1}^n a_{mj} \end{bmatrix}$$

Dermed er $v_i = \sum_{j=1}^n a_{ij}$ for $i = 1, 2, \dots, m$.

4.1.1.3 Matrix multiplikation

Definition 2 (Matrix-Vektor Multiplikation).

Lad A være en matrix med m rækker og n søjler, hvor

$$A = \begin{bmatrix} a_{11} & a_{12} & \cdots & a_{1n} \\ a_{21} & a_{22} & \cdots & a_{2n} \\ \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\ a_{m1} & a_{m2} & \cdots & a_{mn} \end{bmatrix}$$

og $\mathbf{v} = (v_1, v_2, \dots, v_n)^T$ være en vektor med n elementer. Så er matrix-vektor Av produktet defineret som

$$\begin{bmatrix} a_{11} & a_{12} & \cdots & a_{1n} \\ a_{21} & a_{22} & \cdots & a_{2n} \\ \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\ a_{m1} & a_{m2} & \cdots & a_{mn} \end{bmatrix} \begin{bmatrix} v_1 \\ v_2 \\ \vdots \\ v_n \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} a_{11}v_1 + a_{12}v_2 + \cdots + a_{1n}v_n \\ a_{21}v_1 + a_{22}v_2 + \cdots + a_{2n}v_n \\ \vdots \\ a_{m1}v_1 + a_{m2}v_2 + \cdots + a_{mn}v_n \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} \sum_{j=1}^n a_{1j}v_j \\ \sum_{j=1}^n a_{2j}v_j \\ \vdots \\ \sum_{j=1}^n a_{mj}v_j \end{bmatrix}$$

Sætning 1 (Matrix-Vektor Multiplikation).

Lad A være en matrix med m rækker og n søjler, og lad $\mathbf{v}$ være en vektor med n elementer. Så gælder der

$$Av = \text{sumRows} \begin{bmatrix} | & | & \cdots & | \\ a_{11}v_1 & a_{12}v_2 & \cdots & a_{1n}v_n \\ | & | & \cdots & | \end{bmatrix}$$

Bevis. Lad B være resultatet af at skalere søjlerne i matrix A med de tilsvarende elementer i

vektoren $\mathbf{v}$. Vi har

$$B = \begin{bmatrix} | & | & \cdots & | \\ a_1 v_1 & a_2 v_2 & \cdots & a_n v_n \\ | & | & & | \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} a_{11} v_1 & a_{12} v_2 & \cdots & a_{1n} v_n \\ a_{21} v_1 & a_{22} v_2 & \cdots & a_{2n} v_n \\ \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\ a_{m1} v_1 & a_{m2} v_2 & \cdots & a_{mn} v_n \end{bmatrix}$$

Ved brug af definition ?? for *sumRows* og definition ?? ses det at

$$\text{sumRows}(B) = \begin{bmatrix} \sum_{j=1}^n a_{1j} v_j \\ \sum_{j=1}^n a_{2j} v_j \\ \vdots \\ \sum_{j=1}^n a_{mj} v_j \end{bmatrix} = A\mathbf{v}$$

□

Vi kan dermed anvende Sætning ?? til at definere en funktion *matrixMulVector* for matrix-vektor multiplikation (se Listing ??). Som først skalere søjlerne i matricen med de tilsvarende element i vektoren, og derefter summe rækkerne i matricen.

```
1 // matrixMulVector : Matrix -> Vector -> Matrix
2 let rec matrixMulVector (M(vl, _)) (V(nl, _)) =
3     M (List.map2 (fun mc n -> scalarVector n mc) vl nl, C)
4     |> sumRows
```

Listing 20: Funktion til matrix-vektor multiplikation

Definition 3 (Matrix multiplikation¹⁵).

Lad $A \in \mathbb{F}^{m \times n}$ og $B \in \mathbb{F}^{n \times \ell}$. Antag at søjlerne i B er givet ved $b_1, \dots, b_\ell \in \mathbb{F}^n$, dermed

$$B = \begin{bmatrix} | & \cdots & | \\ b_1 & \cdots & b_\ell \\ | & & | \end{bmatrix}.$$

Så defineres matrice produktet som

$$A \cdot B = \begin{bmatrix} | & \cdots & | \\ A \cdot b_1 & \cdots & A \cdot b_\ell \\ | & & | \end{bmatrix}.$$

Ud fra definition ??, ses det at funktion *matrixProduct* i Listing ?? til at multiplicere to matricer, bliver derfor at lave matrix-vektor multiplikation på hver søjle i matricen. Da *matrixMulVector* returnere en matrix, skal der bruges en funktion til at konvertere matricen til en vektor, hvilket *matrixToVector* gør.

¹⁵Lav ref til Mat 1a noterne def 7.12

```

1 // matrixProduct : Matrix -> Matrix -> Matrix
2 let rec matrixProduct a (M(v1b, _)) =
3     let product = List.map (
4         fun bv -> matrixMulVector a bv |> matrixToVector ) v1b
5     M(product, C)

```

Listing 21: Funktion til at multiplicere matricer

4.1.1.4 Projektion af en vektor

Som beskrevet i afsnit 2.3 'Projections onto a line' i 'Mathematics 1b'¹⁶, kan projektionen af en vektor defineres som følgende, hvor $Y = \text{span}\{y\}$.

$$\text{proj}_Y : V \rightarrow V, \quad \text{proj}_Y(x) = \frac{\langle x, y \rangle}{\langle y, y \rangle} y \quad (3)$$

Med det standard indreprodukt

$$\langle x, y \rangle = y^* x = \sum_{k=1}^n x_k \bar{y}_k \quad (4)$$

Den første funktion vi skal bruge er derfor en funktionen til at konjugere en vektor **conjugateVector**, det gøres ved at konjugere elementerne i vektoren. Udover dette defineres en funktion til at multiplicere to vektorer element vis **vectorMulElementWise**.

```

1 // vectorMulElementWise : Vector -> Vector -> Vector
2 let vectorMulElementWise (V(u, o1)) (V(v, o2)) =
3     V (List.map2 (*) u v, o1)
4
5 // conjugateVector : Vector -> Vector
6 let conjugateVector (V(v, o)) =
7     V (List.map conjugate v, o)
8
9 // innerProduct : Vector -> Vector -> Number
10 let innerProduct u v =
11     let (V(w, _)) = conjugateVector v |> vectorMulElementWise u
12     List.fold (+) zero w
13
14 // proj : Vector -> Vector -> Vector
15 let proj y x =
16     scalarVector (innerProduct x y / innerProduct y y) y

```

Listing 22: Funktioner til projktere en vektor på en anden

Evalueringen af det standard indre produkt **innerProduct** mellem to vektore, bliver derfor at konjugere den ene vektor og derefter multiplicere elementvis med den anden vektor. Hvortil summen af elementerne i den resulterende vektor er det indre produkt.

Sidst kan funktionen **proj** skrives direkte som den er defineres i ligning ??.

¹⁶Lav ref til Mathematics 1b

4.2 PBT af matrix operationer

Det er nu muligt at opstille nogle PBT af der sikre at matricerne overholder matematiske egenskaber i sætning ?? . Først defineres en generator for matricer, som generere matricer med tilfældige tal fra vores talmængde ?? .

```

1 // vectorGen : int -> Gen<Vector>
2 let vectorGen n =
3     Gen.listOfLength n numberGen |> Gen.map (fun x -> vector x)
4
5 // matrixGen : Gen<Matrix>
6 let matrixGen =
7     gen {
8         let! row = Gen.choose(1, 6)
9         let! col = Gen.choose(1, 6)
10        let! vectors = Gen.listOfLength col (vectorGen row)
11        return matrix vectors
12    }
13
14 type MatrixGen =
15     static member Matrix() =
16         {new Arbitrary<Matrix>() with
17             override _.Generator = matrixGen
18             override _.Shrinker _ = Seq.empty}
19
20 type NumberGen =
21     static member Number() =
22         {new Arbitrary<Number>() with
23             override _.Generator = numberGen
24             override _.Shrinker _ = Seq.empty}

```

Listing 23: Generatorene anvendt til PBT af matrix operationer i

Sætning 2 (Vektor Aksiomer¹⁷).

Lad $c, d \in \mathbb{F}$ og $v_i \in \mathbb{F}^n$ for $i = 1 \dots m$ så gælder:

1. $(v_1 + \dots + v_{m-1}) + v_m = v_1 + (v_2 + \dots + v_m)$
2. $c \cdot \left(d \cdot \begin{bmatrix} | & & | \\ v_1 & \dots & v_m \\ | & & | \end{bmatrix} \right) = (c \cdot d) \cdot \begin{bmatrix} | & & | \\ v_1 & \dots & v_m \\ | & & | \end{bmatrix}$
3. $c \cdot (v_1 + \dots + v_m) = c \cdot v_1 + \dots + c \cdot v_m$

Vi kan dermed nu lave definere egenskaberne fra sætning ?? som nogle funktioner, og teste dem med PBT.

```

1 vectorCom : Matrix -> bool
2 let vectorCom m =
3     sumRows m = sumRows (flip m)
4
5 vectorScalarAss : Matrix -> Number -> Number -> bool

```

¹⁷theorem 7.2 i mat 1 noterne

```

6 let vectorScalarAss (m:Matrix) (n1:Number) (n2:Number) =
7     n1 * (n2 * m) = (n1 * n2) * m
8
9 vectorAssCom : Matrix -> Number -> bool
10 let vectorAssCom m (c:Number) =
11     c * (sumRows m) = sumRows (c * m)

```

Listing 24: Egenskaberne fra sætning ?? som funktioner

```

- Arb.register<MaxtrixGen>()
- Arb.register<NumberGen>()
- let _ = Check.Quick vectorCom
- let _ = Check.Quick vectorScalarAss
- let _ = Check.Quick vectorAssCom;;
Ok, passed 100 tests.
Ok, passed 100 tests.
Ok, passed 100 tests.

```

Listing 25: Outputtet fra PBT af vektor Listing ??

4.3 Række-echelon form

4.4 Gram-Schmidt

Vi kan nu betragte implementeringen af Gram-Schmidt processen. Denne proces kan anvendes rekursivt til at finde en ortonormal basis for et underrum udspændt af en liste af vektorer $v_1, v_2, \dots, v_n$. Processen kan implementeres rekursivt idet de nye vektorer w_k for $k = 2, 3, \dots, n$ konstrueres baseret på alle de tidligere vektorer $w_1, \dots, w_{k-1}$.

Før vi implementerer Gram-Schmidt processen, er vi dog begrænset af vores Number type ??, idet $x \in \{\text{Number}\} \not\Rightarrow \sqrt{x} \in \{\text{Number}\}$. Derfor vil vi ikke normalisere vektorerne, hvilket medfører, at vi kun vil finde en ortogonal basis, fremfor en ortonormal basis.

```

1 // orthogonalBasis : Matrix -> Matrix
2 let orthogonalBasis m =
3     if not <| correctOrderCheck m C
4     then orthogonalBasis (correctOrder m C)
5     else
6
7 // Gram_Schmidt : Matrix -> (Vector list -> Matrix) -> Matrix
8 let rec Gram_Schmidt vm acc_wm =
9     match acc_wm [], vm with
10    | x, M([], _) -> x
11    | M([], _), M(v1::vrest, o) ->
12        Gram_Schmidt (M(vrest,o))
13        <| fun x -> extendMatrix (M([v1], C)) x
14    | M(w, _), M(vk::vrest, o) ->
15        let (V(wk, _)) = vk - sumProj w vk
16        Gram_Schmidt (M(vrest,o))
17        <| fun x -> extendMatrix (acc_wm wk) x

```

```

18
19 // sumProj : Vector list -> Vector -> Vector
20 and sumProj w vk =
21     List.map (fun x -> proj x vk) w
22     |> matrix
23     |> sumRows
24     |> matrixToVector
25
26 Gram_Schmidt m (fun _ -> M([], C))
    
```

Listing 26: Dannelsen af en ortogonal basis, ved hjælp af Gram-Schmidt processen

Funktionen `sumProj` tager en liste med vektorer w , som i Gram-Schmidt-processen er de tidligere behandlede vektorer $w_1, \dots, w_{k-1}$, og en vektor v_k som er den k 'te vektor. v_k projiceres på alle vektorerne i w , hvorefter der tages summen af disse projektioner.

Funktionen `Gram_Schmidt`, tager en matrix hvor søjlerne er de vektorens som ønskes at finde en ortogonal basis for. Der udover tager den en akkumulerende funktion som indeholder de behandlede vektorer. Hvis der ikke er flere vektorer i matrixen, gives den akkumulerede funktion. Hvis der ikke er nogle vektorer i akkumulatoren, tages den første vektor fra matrixen og tilføjes til akkumulatoren. Hvis der er vektorer i både akkumulatoren og matrixen, kaldes `sumProj` på den akkumulerede liste og den første vektor i matrixen. Resultatet trækkes fra den første vektor i matrixen, og dette bliver den nye vektor som tilføjes til akkumulatoren.

Funktionen `orthogonalBasis` tager en matrix og tjekker om matrixen er i kolonnefølge, hvis ikke kalder funktionen sig selv, med den korrekte lagringsordning. Ellers kaldes `Gram_Schmidt` med matrixen og en tom akkumulator. Resultatet bliver derfor en matrix med en ortogonal basis for underrummet udspændt af de givne vektorer, givet at vektorerne er lineært uafhængige.

4.5 PBT af Gram-Schmidt

Udfordringen ved at lave en PBT af Gram-Schmidt er at vektorsættet skal være lineært uafhængige. Derfor laves der en generator som ved at udføre tilfældige række operationer på en diagonal matrix, kan generere en matrix med lineært uafhængige vektorer. `#TODO` : Lav et bevis for det beholder enskaben for lineært uafhængighed.

```

1 // getBacismatrixGen : int -> Gen<Matrix>
2 let getBacismatrixGen n =
3     Gen.map (fun x -> standardBasis x) (Gen.choose (2, n))
4
5 // performRowOperationGen : Matrix -> Gen<Matrix>
6 let performRowOperationGen m =
7     let (D(n, _)) = dimMatrix m
8     gen {
9         let! i = Gen.choose(1, n)
10        let! j = match i with
11            | 1 -> Gen.choose(2, n)
12            | _ when i = n -> Gen.choose(1, n-1)
13            | _ -> Gen.oneof [
14                Gen.choose(1, i-1);
15                Gen.choose(i+1, n)]
    
```

```

16         let! a = numberGen
17         return rowOperation i j a m }
18
19
20 // multipleRowOperationsGen : Matrix -> int -> Gen<Matrix>
21 let rec multipleRowOperationsGen m count =
22     if count <= 0 then Gen.constant m
23     else
24         gen {
25             let! newMatrix = performRowOperationGen m
26             return! multipleRowOperationsGen newMatrix (count - 1)
27         }
28
29 // getIndependetBacisGen : Gen<Matrix>
30 let getIndependetBacisGen =
31     gen {
32         let! m = getBacismatrixGen 5
33         let! numberOfOperations = Gen.choose(1, 10)
34         let! span = multipleRowOperationsGen m numberOfOperations
35         return span }
36
37 type IndependetBacis = Matrix
38 type IndependetBacisGen =
39     static member IndependetBacis() =
40         {new Arbitrary<Matrix>() with
41             override _.Generator = getIndependetBacisGen
42             override _.Shrinker _ = Seq.empty}

```

Listing 27: Generatorene anvendt til PBT af Gram-Schmidt

Listing ?? viser de forskellige generatorer, som anvendes til PBT (Property-Based Testing) af Gram-Schmidt-processen. Først genereres en tilfældig basis matrix. Dernæst udvælges to tilfældige rækker, i og j , hvorefter der udføres en rækkeoperation på R_j , således at $R_j \leftarrow R_j - aR_i$, hvor a er et tilfældigt Number. Denne proces gentages et tilfældigt antal gange.

Dernæst skal vi bruge en funktion til at tjekke om en matrix er en ortogonal basis. `isOrthogonalBacis` i Listing ?? tjekker om alle vektorerne i en matrix er ortogonale, ved at tjekke om søjle v_i er ortogonal med v_{i+1} , for alle $i \in [1, n - 1]$ hvor n er længden på søjlerne. To søjler er ortogonale hvis deres indreprodukt er 0.

```

1 // isOrthogonalBacis : Matrix -> bool
2 let rec isOrthogonalBacis (M(vl, o)) =
3     if not <| correctOrderCheck (M(vl, o)) C
4     then isOrthogonalBacis <| correctOrder (M(vl, o)) C
5     else
6         match vl with
7         | [] -> true
8         | _::[] -> true
9         | v::vnext::vrest -> innerProduct v vnext = zero && ...
            isOrthogonalBacis (M(vnext::vrest, o))

```

Listing 28: Funktion til at tjekke om søjlerne i en matrix er en ortogonal basis

PB testen `gramSchmidtIsOrthogonal` bliver derfor blot at tjekke om en matrix bestående af lineært uafhængige vektorer, der udspænder et underrum, er orthogonale efter Gram-Schmidt processen er blevet anvendt. Grundet tilfældige matematiske operationer, opstår der en større mængde opstå overflow fejl, derfor godtages disse men klassificeres som overflow.

```

1 let gramSchmidtIsOrthogonal (m:IndependetBasis) =
2   let res =
3     try
4       if orthogonalBasis m |> isOrthogonalBasis then 1 else 0
5     with
6       | :? System.OverflowException -> 2
7   (res = 1 || res = 2)
8   |> Prop.classify (res = 1) "PropertyHolds"
9   |> Prop.classify (res = 2) "OverflowException"

```

Listing 29: PBT af Gram-Schmidt processen

```

- Arb.register<IndependetBasisGen>()
- let _ = Check.Quick gramSchmidtIsOrthogonal;;
Ok, passed 100 tests.
69% PropertyHolds.
31% OverflowException.

```

Listing 30: Output fra PBT af Gram-Schmidt processen

Outputtet fra PBT af Gram-Schmidt processen kan ses i Listing ???. Som sædvanligt indikere testen kun korrekthed, men ikke garanteret korrekthed.

5 Appendiks

5.1 Matrix.fs

6 Referencer